

CSOKONAI LAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ
ORBÁN PETŐ.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, július végeig 1 frt ezüstben. **Vidéken** félévre 5 frt 45 kr; évnegyedre 2 frt 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizetheti helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr fiztetetik. **Vidéken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hírlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

Vitéz Mariska.

Hová mégy Mariska?
„Megyek a táborba!“
Maradj itthon kérlek,
Gyöngé szívü lélek,
Ne menj a táborba!

„Hátha egész világ
Térden állva kérne,
Hallgatnék-e reá?
Emberi szó miá
Itthon maradnék-e?!“

Harmat a te karod,
Pátyolat a vállad,
A fegyvert emelni,
Öldöklésre vinni
Sohasem próbáltad. —

„Elbirom a fegyvert
Elbirom én már most,
Meg is edzem szépen
Haragom tüzeiben,
Hogy legyen halálos.“

Megreszketsz, lehullasz
Nyárfalevél módra,
Ha az ágyu dördül
S füstje föllegéből
Rád a halált szórja...

„Nem ijeszt, nem rémit
A harc veszedelme,
Biztatja szívemet,
Mefogja kezemet
Hív szeretöm lelke...“

Ott esett el ő is,
Ott omlott ki vére...
Elmegyek, elmegyek
Katonává leszek
S boszut állok érte.“

Sirt az édes anyja
Vitéz Mariskának,
Hogy ily kedvét látta
Harca háborúra
Kedves magzatának!

Szép szöke fürteit
Azonnal levágta
S anyjának előtte
Szürke dolmányt ölte
Gömbölyü tagjára...

Eszem teremtetted
Kisded katonája!
Hogy az az öltözet,
Melyet magára vett,
Mégsem illik rája!

Illik, vagy nem illik,
Gondol is ő vele,
Csakhogy a csatában
Győzelem zajában
Villoghat fegyvere...

Ott terem mindenütt,
Hol sűrű a veszély,
Hadnagygyá emelik,
Üdvözlik tisztelik
Nagy vitézségeért...

A szerelem lángját
Szívéből kioltja,
Avvagy nem oltja ki,
Csak mélyen elrejt,
Hogy ne tudjon róla.

S ha pajkos társai
Néha megölelik,
Lelke búbanattal,
Szeme könyharmattal
Gyakorta megtelik...

Lévai József.

Vetélytársak.

(Vége.)

VI.

Másnap este, a göringyes-aradi utban, Göringyes helységétől egynapi járó földnyire, a bügi vendéglő előtt csinos utazókocsi állt meg, belőle egy halvány ifju s még halványabb hölgy szállt ki.

„Kocsmáros — szólt az ifju nyugtalan, de kérő hangon — van-e jó éjszállása?”

„Van igenis! — menyindörgé egy kilépő fiatal, az érkezők elé toppanva — Ugy-e nem várt találkozás?”

A fiatal hölgy halászáppadt lön. Majd a meglepetés pirja hajnalott liliomarcára, hasonlónak tévén azt a vidékhez, mely fölé a kelő nap elősugára télióra önté biborát, — szólni nem tudott — szólni nem akart, csak megvetése boszonyilát sújtá lenéző tekintetével a tolakodó felé. —

„Kálmán! — kiált kevés szünperc után a halvány ifju némi zavarral — te itt?!”

„Igen, Kohányi Béla ur!... Kálmán, a volt barát itt, önt elorzott kincseért számadásra vonandó, egyszersmind egy méregkeverőt a büntető-igazság kezébe szolgáltatandó.”

Elma — mert ő vala a halvány hölgy — elajult.

„Uram! — viszonzá Béla a méltatlan sérv és kétségbeesés böszült hangján — Ön aljas utonálló, ... ön lelketlen gyanusító.” — Majd fölölelt kedvesét egy vendégszobábani ágyra helyezve, Kálmánt, tolakodó vetélytársát, lélekrendítő küzdelmek közt vonszolóla másik szobába. —

„És most — folytatá higgadt, de menyindörgő hangon — és most számoljunk. — ... Nem volt elég, hogy honn áll a ön szerelmünk utába?! — Nem volt elég, hogy mátkám anyja előtt ellenem ezer rágalmat koholt? hanem ime most, midőn a világon legszentebb viszonyt törvényesíteni akarom, mint kisértő szellem utánam jő — üldöz, és soha nem is álmódott büntény — méregkeveréssel rágalmaz. Hogyan? ezt nem értem.”

„A mi igaz — szólt Kálmán szinlett nyugalommal — az nem rágalom. Ön megmérgezte Szelényinét, a kosártadó anyát, ki most a halál kinjaiban fetreng, vagy tán azóta meg is halt — megmérgezte, hogy lányát ellentállás nélkül rabolhassa el. Vagy mit mondék? megmérgezték ketten, hogy annálkönnyebben szökhessenek.”

Béla az iszonyu rágalom — a borzasztó tény hallatára megrendült lelkében. — Az emelő öntudat, a saját és Elma becsülete ellen irányzott gyalázatos sértés érzete és valami kiolthatlan boszuvágy csatáztak Kálmán, az albarát ellen föllázadt keblében.

„Ítéljen hát — szólt az elhatározottság fölemelt hangján — ítéljen fölöttünk az igazságos isten!”

„Jól van — riada Kálmán — tehát víjünk.”

Néhány perc...

S a vendéglő termeit vipsztolyok ikerdurranása rázta át.

A vendégek a vitérembe futának.

Kálmán vérében fetrengett...

Béla és mátkája — a hörgő gróf vádja következtében — mint gyilkosok a jelenlevő szolgabíró foglyai lettek.

VII.

... 18**-dik évi januar közepe táján mint ügyvéd bizonyos peresdolgaim elintézése végett A** városába, hasonnevű megye székhelyére utazván, utközben egy éjet a keményfoki csárdánál töltöttem.

Borzasztó éj volt az...

Alig szunyadhattam egypár órát.

...Szobámba a szomszédszobából egész éjen át folytonos küzdelem, koronkénti lármaroham — és láncsörögés hallatszott át — kísértetszerűen, mintha szegénybitő láncait süvítő vihar rázta volna fölembe — rémes éjszákán. Mi volt ez? nem tudtam megmagyarázni.

Reggel a fogadóstul hallám, hogy a mult éjjel a mellékszobában egy szerencsétlen ifju volt zárva, ki bizonyos gyilkolási bűnért a A** megyei börtönben elzárva levén, ott megőrült, s mint ilyen ítéletileg feloldatván, a v-i tébolydának resignáltatott — s most az illető várnagy rendeltetése helyére szállítá őt. De ki volt legyen? nevért nem tudta megmondani.

... Kettős vágy készte keblemet A-ra mielőbb beérni, s ott a szerencsétlen ifju sorsáról magamnak bővebb tudomást szerzendni.

Még az nap — késő este A-ra értém — s Nyárási barátomtól, mint nevezett megye egyik alügyészétől, megtudám: hogy a szerencsétlen örült egykori iskolatársam, Kohányi Béla volt.

, ... Igen, barátom — folytatá Nyárási mély fájdalomhangon — Kohányi Béla, bár a gyilkolási büntényt magára vállalta, mint örült fölmentetett... de szerencsétlen kedvese?...

... Im itt a pör, — én vagyok benne védügyészül kinevezve. Védíratom már kész, be is van igtatva. És az ügy a holnapi törvényszéken lesz tárgyalandó, s talán az ön- és tanuvallomások meghiteltetése után ítéletileg be is fejezendő... Barátom! imádkozzál egy kedves — hitem szerint ártatlan — hölgy életéért.

„Hogyhogy? — kérdém álmélkodva a részvét és fájdalom reszkető hangján — Hát oly rosszul áll az ügy?”

„Igen, igen! — felelt alügyész barátom — A n y a g y i l k o l á s i b ű n t é n y n e l v á d o l t a t i k s z e r e n c s é t l e n v é d e n c e m — s f e j é r e a t i s z t i f ő u g y é s z i m — h a l á l t k é r.”

„Borzasztó! — kiálték föl a megrázkódás kitörésével — De mi okon? — Lássuk az okmányokat.” S itt a pöriratokat felütvén, legelőször is az önvallomást olvasám a mint következik:

„Szelényi Elma A** megyei györingyesi születés, 18 éves, helv. hitv., hajadon, a következőket vallja. Ugyanis az

1-ső kérdésre: Ismeri-e vádlott Kohányi Béla ügyvédet — és mióta?:

Ismerem — 4 év óta. — A

2-dikra: Igaz-e, hogy vádlott nevezett ügyvéddel szerelmi viszonyban állott — és áll?:

Igaz. — A

3-dikra: Igaz-e, hogy vádlott folyó évi novemberhó 24-kén magát nevezett szerelmesével leendő elszökésre határozá — s vele ugyanazon éjjel meg is szökött?:

Igaz: hogy említett időben Kohányi Béla ügyvéddel, mint mátkámmal, anyám zsarnoksága elől menekülő, törvényes egybekelendés végett A** városába indultam, de az uton Varjasi szolgabíró által jogtalanul — erőszakosan elfogatván, legszentebb tervem foganításában gáttoltatam. — A

4-dikre: Igaz-e: hogy vádlott a szökés estéjén Keller Kata szobalánynak egy csészetheát adott át — megmérgezettet — a végett, hogy azt anyjának adja be?:

Igaz: hogy nevezett szobalánynak, fönnevezett estén, anyámnak leendő beadás végett kész theát kézbesítettem, de nem méreggel, hanem csak álmopporral vegyítettet, oly célból, hogy az ez által előidézendő álom szendere alatt kötve tartandott anyám zsarnoksága elől biztosan menekülhessek. “

„Nos? — szólék könnyebbült kebellem — Hisz az önvallomás legkevésbé sem terhelő.“

„De a tanuvallomások! De a tanuvallomások!... Nézd legelőször is a szobalány vallomását, mely szerint bizonyítja: hogy urnőjének ugyanazon theát adta be amaz átkozatos estén, melyet vádlottul kapott. S im a tisztí főorvos láttelete...“

„Olvasd csak az aláhuzott sorokat.“

Olvasám:

„Szigoru bonctani vizsgálatom nyomán hivatali lélekismeretességgel bizonyítom: hogy a szemle alá vett nő mérgezés következtében halt meg.“

„S leebb — mutatá Nyárási — e szavakat:“

„A szobalány által előmutatott kérdéses csészébeni theamaradványt szoros műtani kísérlet után mérgezettnek találtam.“

„Szörnyűség! — kiálték föl türelmetlenül, a pöriratokat bosszusan vetve el magamtól. — De hátha az átadott theát a szobalány maga mérgezte meg?... Ki tudja?! — Én itt legtávolabbról sem látom Elma ellenében a mérgezési büntényt bebizonyítottnak. — Azon csodásan egybevágó körülmények, melyek szerint: Elma theát adott át a szobalánynak, — s ez azt urnőjének beadta; — továbbá: hogy Szelényiné mérgezés következtében halt meg; — végre: hogy a theacsészében méregmaradvány találtatott: az én hitem szerint koránsem bizonyítják azt, hogy e szerencsétlen leány anyagyilkos legyen.“

„Én is így fogtam föl ez ügyet — mint védíratomból láthatod — és mégis a tisztí főügyész épen ezen egybevágó körülmények alapján kéri a halálbüntetést.

Késő éjig e tárgy fölött értekeztünk.

Eljött a reggel.

Nyárási a kétség és remény küzdelmével lávozott a nagyfontosságú törvényszéki ülésbe.

Kétség és remény közt vártam haza barátomat — az eredmény hírével.

„Hátha — gondolám magamban — a meghiteltetés kedvező fordulatot ad a dolognak. — Imádkoztam.

Délután 2 óra.

A törvényszéki ülésnek vége.

Nyárási haza érkezett....

Hasztalan imádkoztam!

A vaktörténet a sors urnájából fekete kockát húzott.

Szelényi Elma, mint anyagyilkos — halálra ítéltetett.

VIII.

A halálítélet kihirdetés után helybenhagyás végett appellatában a kir. táblára, majd megkegyelmezés végett legfelsőbb helyre vitetvén, néhány hó multán helybenhagyva — megkegyelmezetlenül visszaérkezett.

Borzasztó!...

Elma a gyöngye idegzetű hölgy ájultan — öntudatlanul hurcoltatott siralomházba...

Hiába — hiába! — Csak emberek vagyunk; az élet és halál választóküszöbénél még a legerősebb kebelt is elhagyja a lélekjelenlét.

Hát még Elmát!?...

... És a végóra már közel...

A siralomház körül a nép hullámszik...

... Egyszerre, mint midőn sötét felhőn villám cikázik át, a néparadaton egy kétségbeesett ifju tör keresztül.

„Elma, Elma! — kiált irtóztató hangon — Te ártatlan vagy! — Te élsz!... Neked élned kell...“

Iszonyu zavar...

Az öröme — a kételkedésnek — s néptolongásnak lármazavara állott be.

Mi ez?... Mi ez? —

Hogy e csodás jelenet okát megérthessük: egykissé előbbre kell visszamennünk.

IX.

A vendéglői borzasztó jelenet után Kálmán nem halálos ugyan, de veszedelmes sebének bekötöttetve, gyorsan visszaindult Göringyesre, Szelényiné kastélyába, hol már a szerencsétlen nőt halva találta.

Szelényiné asztalán a cselédek egy levelet, Kohányi Bélának címezettet, találtak, melyet a megérkező Kálmánnak kézbesítettek. Kálmán az átnyújtott levelet, annak sérthetlensége dacára, mohó tudvágygyal törte fel. A tartalom megható volt rá nézve, de senkivel sem tudatá azt.

Késő éj volt már; Kálmán, a különben is súlyos be-

teg, lefeküdt . . . lefeküdt s titkolozó féltékenységgel rejté párnája alá a különös tartalmu levelet.

Az ut fáradalma, a seb metsző fájdalma lázas álomba szenderíték őt.

Borzasztó álom lehetett az

Lelke egész éjen át a visszautasított szerelem — és lázító féltékenység harcát víta.

Igen, igen! ő szerette Elmát — az első szerelem óriási szenvedélyével

Nagyon természetes! —

Egész életében ezelőtt még nem szeretett

Hosszas utazása alatt a külföld szépségei úgy tűnének föl előtte mint meszszeég ragyogó csillagai, melyek bájolnak ugyan hideg fényökkel, de lángot, vagy gyszikrát nem lövelnek az ifju kebel mélyén rejlő szerelem anyagába. S ha itt-ott, ez, vagy amaz női szépség megkapta is érzelemlilágát, az vagy hozzáférhetlen volt nekik, vagy a roszulvédett nőerény a diadal mámorában veszté ránézve érdekét — lekötő varázsát; — szóval mint minden könnyelművel, Kálmánnal is az történt, hogy a hol vagy csekély, vagy semmi ellenállásra nem talált szerelmi-ostromával, ott, mint éles kasza meghajlott növény felett, a visszafordulás vágya nélkül surrant el — s új tárgy felé intézte szenvedélye ostromműködését. — Valóban! Természete az igenis az emberi szívnek, hogy csak az ellenállással fokozott küzdelemben, vagy tul azon leli föl az érdek varázsát — s e varázsban azon menynevei édet, mely csak egyedül képes a benne rejlő szenvedélyt mámorító lázba hozni, oly lázba, mely az idegeken — mint villanyvezetőkön — a szív országába az új élet — az olthatlan szerelem öröklángját szokta szórni

Igy járt Kálmán is.

Elma volt az első, fiatal életében, ki szerelmi-ostromát határozottan visszautasítá . . . Elma volt az első, ki ezáltal benne a szerelem küzdelmeit fölébreszté — s hidegsége és hatalmas ellenállása által óriássá növelé keblében a lángbaborult szenvedélyt. Mint láttuk Elmánál kérőképen lépett föl, hogy ennek bírása által a szerelem diadalmámoreában hütendhesse ki szive lángoló aetnáját de mind hiába! — Elma Bélát szerette — s őt ujjolag határozottan visszautasítá. — Ez vetélyt idézett elő közte s barátja, Béla közt.

Kálmán — az ügyvesztes fél — Bélában többé nem a barátot, hanem a vetélytársat látva, gyűlölte őt.

Igy történt, hogy midőn Béla egybekelési célja létesítése végett Elmával amaz átkos emlékű éjen Szelényiné kastélyából titkon eltávozott, Kálmán a kijátszot szerelem — és lángoló boszu dühével ment üldözésekre.

És — mint láttuk — így találkozott a két vetélytárs a bugi vendéglőnél

Mi történt ott — azt már tudjuk. —

Most — ama szomorú jelenet után másnap — ágyában — lázas szenvedélye tüztengerén révedezve — s ah borzasztó! — véreben fetrengve találjuk őt — a fiatal gró-

tot Igen, igen . . . a mult éj nehéz és veszedelmes volt Kálmánra nézve; mert a lélek küzdelmei lázas idegeibe vivék át a kemény harcot — s a tüzesen mozgó tagok letépték a sebkötélékeket

És a fellázadt szenvedély heve az elfolyt véráradatban párolga el s egy-két perc még! meghalt volna már, ha a belépő orvos vérért el nem állítja; de mind a melletti is Kálmán gyógyíthatlan beteg lön. Aszkórba esett.

Igy hervadt napról napra az élet fogyasztó heve alatt, mint letört virágszál a nap lángmelegében.

— Béla, mint láttuk — tettetett-e, vagy valódi örültsége miatt? — a véritélet alul fölmentetve, a v—i tébolydába záratott; honnét azonban bizonyos kedvező alkalommal megszökven, Göringyesre, állítólag megszabadult s oda vitt kedveséhez röpült.

. . . . S im Elmája ágyában kit talál?

A vérfogyott beteget, egykori barátját — Kálmánt.

Megállott ágyánál — mint szirtfokon megtört vihar — engesztelődve — és lankadtan.

A szájalom csendes borulatával nézte szerencsétlen vetélytársát hosszan és szótlánul.

Majd önkénytelenül megilleti a fagyos homlokot.

Kálmán fölébredt — az érintésre.

S a halál utóküzdelmeiben magához térve, az öneszmélet világos, de csendes végperceiben Bélát megismerte.

Szólni akart, de szólni nem tudott már.

. Majd párnája alul Szelényiné levelét kivéve, átnyujtá Bélának, mint kit az illetett És a kiengesztelődés keserédes mosolyával — utósó kézszorításával vált meg barátjától — és az élettől.

X.

A levél tartalma ez volt:

„Barátom,

Imádott Bélám!

Egyszer szerettem életemben igazán — s Tégedet . . .

Te nem szeretted

Nem átkozlak.

Légy boldog Elmával; mindegyitöknek megbocsátok — végpercemben.

Én mérget vettem be

Megha - - - l - o - k.

Szelényiné s. k.“

Bélát e percben borzasztó rendület villámhatalma rázta át lelkében — idegzetében.

E helyzet borzasztóan nagyszerűségéről csak annak lehet fogalma, ki menyinkötötte ház romjai alatt élve maradt meg.

Béla magához jött.

S megtudván környezetétől, hogy Elma még most sincs honn, — hogy ő még most sem szabad hogy élet-üdve — az ártatlan, de szerencsétlen Elma jelenleg a halál küszöbén áll; a kétségbeesés — és szerelem villám szárnyain röpült A** városába — s ott a nép hullámon keresztül — mint láttuk — a siralomházhoz — Elmáig tört

És a végrehajtást, a kérdéses levél segélyével, az alispán mint törvényszéki elnök által felfüggesztetvén, El-mát a vérpadról leölelte — s viszszaadta az életnek....

XI.

Majd a megyei törvényszék körülményesen indokolt fölterjesztésére legfelsőbb helyről is feloldó parancs érkezvén, Béla imádott kedvesét — mint ártatlant — mint szabadot tüzte szerelme keblére — s röpitette haza — az ősi kastélyba.

* * *

— Mondjam-e? ők egymáséi — ők boldogok lettek.

Orbán Pető.

A haldokló.

1849.

Mélyen elmerülve, némán, mint a sir,
Fekszem itt e hanton, lelkem égre sir.
Föltekint az égre bánatos szemem —
S méla csillagarca még enyelg velem!

Lelkem: a bűvészet fátyolképlete,
Rengeteg homályban félholt remete,
Egy vizes papíron átszűrt holdsugár,
Kínaim tüzeben égő fénybogár.

Vágyaim világa: sűrű füstgomoly,
Kikigyuló szikra rajta: a nyomor;
Gondolatom meszszeszesze andalog
S mint az idő vénül és ifjodva fogy.

Keblem föllegén a kín vérangyala
Villámstoráival végig nyargala.
Megtört bennem a hit s a sok szép remény,
... S tört hit- és reménnyel hogy' halok meg én?!

És e kinkorbácsolta szívtengeren
Tört hajó darabja, rom a szerelem,
Elgyengültek az azt fentartó kezek:
A hon és leány hajh! sirban fekszenek!

Szent hit- és reménnyel szálltak sirba ők:
Hogy fölkelnek újra, mint ifju erők.
... Érzem, foszlanak már lelkem szálai.
S nekem hit nélkül kell sirba szállani!

Érzem szakadoznak szívem hurjai
S velők a szerelem létparányai.
... A mohos siron csügg reszkető szemem...
Érted éltem, érted halok nemzetem!

Oláh Károly.

A' számüzött.

(Franciából.)

Ő eltávozott és bolyong a föld határain. Isten vezese a szegény számüzöttet!...

Találkoztam szemben a népekkal, ők reám tekinté-

nek, és én reájok tekintettem; de egymást nem ösmertük meg. A számüzött mindenütt egyedül van.

Midőn láttam napalkonyatkor, hogy egy völgynek mélyéből valami kunyhónak füstje emelkedik, így szólék magamban: mily boldog az, ki megtalálja estve a családi tüzhelyet és leülhet az övéi közé! A számüzött mindenütt egyedül van.

Hova mennek ezen fellegek, melyeket a szélvész kerget? Engem is szintugy kerget az mint őket, s mit használ ez? A számüzött mindenütt egyedül van.

Mily szépek ezen élőfák, mily kellemesek ezen virágok! de ezek nem az én szülőföldem virági és élőfái; ezek semmit sem szólnak én hozzám. A számüzött mindenütt egyedül van.

E patak szeliden folydogál a sikon; de ennek csergedezése nem az, melyet én gyermekkoromban hallottam; ez semmi visszaemlékezést sem költ fel az én lelkemben. A számüzött mindenütt egyedül van.

Megkérdeztek tőlem, hogy miért sirok; s midőn okát megmondtam, — senki sem sirt velem, mert nem értettek meg engemet. A számüzött mindenütt egyedül van.

Láttam öregeket, kiket gyermekeik vettek körül, miként az olajfát ágai; — de ezen öregek közül egyik sem nevezett engem fiának, és a gyermekek közül egyik sem nevezett testvérenek. A számüzött mindenütt egyedül van.

Láttam ifju hölgyeket, mosolygani szerelmeseikre oly tiszta szüz mosolygással, mint a hajnalé napfelkeltkor; de közülök egyik sem mosolygott én felém. A számüzött mindenütt egyedül van.

Láttam ifjakat erős akarattal egyesülni, mintha mindnyájoknak csak egy élete lett volna; de ezek közül egyik sem szorítá meg az én kezemet. A számüzött mindenütt egyedül van.

Nincsenek barátok, nincsenek nők, szülék és testvérek, csak a hazában. A számüzött mindenütt egyedül van....

Szegény számüzött! szünj meg sohajtani; mindnyájan üldöztetünk mi is, miként te; mindnyájan látjuk atyáinkat, testvéreinket, szerelmesinket és barátinkat elenyészni mellőlünk.

Hazánk nekünk sincs többé itt alant; hiában keresük azt; — mit helyette találunk, nem egyéb egy éjjeli nyughelynél...

Ő eltávozott és bolyong a föld határain. Isten vezese a szegény számüzöttet! —

Borus Kálmán.

Tapasztalatok és körmönfont mondások.

Az én tapasztalásom igen csekély; mnen alig ér Bécsig! meglehet, mivel tán magyar vagyok.

Vannak pedig sok magyarok, kiknek tapasztalása szinte a főnhangu Niagaráig terjed, s mégis a tálak és bu-

teliák tartalmában határozódván, azt legvégre is arra használják, hogy felszedvén magyar jószáguk szép jövedelmét, visszamennek ismét — nyalakodni.

Pedig nem minden nyugoti ételt vesz be a jó magyar gyomor; mert ott sürűbb a rántás, és az ahhoz nem szokottnak csömört okoz!

Egyébiránt, minthogy, nőtlen létemre, a fehérsépet igen szeretem, — nehogy ez feltámadjon ellenem: egyedül a férfi szakácsokat okolom.

Minthogy pedig most — csak úgy vaktából — a fehérsépet találám megemliteni: igen illetlen volna őket szó nélkül elmellőzöm; s ha egyebet nem is, legalább azt megkérdem: hogy valljon tudnak-e már ott Pesten magyarul a salonnak fehérsépei? Mert én ugyan Pesten életben nem oly sokszor fordultam meg, de mikor ott voltam: akkor még nem igen tudtak.

Ezt pedig azért kérdem, hogy ha csakugyan tudnak — mert itt Debrecenben még tudnak —: tehát e néhány sort valahogy olvasatlanul ne hagyják!

Igen sok egyetmást fogok én itt előhordani; noha körmönfont mondások nem oly könnyen születnek, mint talán azt egy némelyek gondolják, kik léhaságukban nem ügyelvén gyomruknál s a kéjvadászatnál egyébre: a legmeghatóbb szavak felett is — ha ugyan olvassák — minden utángondolat és szívök és fejök megtapogatása nélkül lepkekint repülnek el. — Azaz hogy — nem jól mondom; nem lepkekint! mert hisz a lepke mézet szí a virág csöngetyűiből, de amazoknak hiában mondanád: „r, á, rá, mondrá!” nem tudnák rámondani. Mert hiszen, ha ezt tudnák: azóta régen beállott volna a feltámadás nagy napja, s mi édenben élveznők az üdvösség édes gyönyöreit. — Ti éjféls nefelejtsszemű leányok, igazán a nagyalok volnátok; mert, hajh! mig gög és hiúság leszen e földön: mindaddig e cimét, mint gög és hiúság cimeit vegyétek. —

Mondám pedig, hogy körmönfont mondások nem oly könnyen születnek. — Hm! elébb a sors körmén kell megfontatni azon embernek, ki bővölködik körmönfont mondásokkal.

A körmönfont ostor keményebbet sujt, mint a tenyér közt sodrott csepükötél, az ugynevezett korpamadzág.

Azonban a korpamadzagon orják és sódarok csüngenek, mignem maga a zsir eszi meg a zokát.

A körmönfont ostor pedig barmok hátán pattog el, melyek szántanak és ugarolnak.

Mondják, hogy a béres abban leli egyik főfogyonyörét, ha körmönfont ostorával jót-jót kondít. De az ökör és borju már ehhez hozzászokott, s egykedvűleg hagyja a hangot szétenyészni füle mellett.

Még egyszer mondom: e néhány sorokat olvasatlanul ne hagyják már csak azért is, nehogy elcsüggedvén írói érdemem fölött: asztalba verjem írotollamat, többé rólok dicsérettel meg nem emlékezendő.

Igaz ugyan, hogy csekély embertől dicsértetni nem

nagy dicsőség; de, aszszonyaim! azért hogy én most táncsekély ember vagyok: még én pénzt is lelhetek ám!

Nagyon természetes pedig, hogy ha tele zsebbel állok a mázsára: csakugyan többet nyomok, mint üres zsebbel; mert tapasztalám, hogy a világban megméri az embert, s ha tele pugilláris van a zsebében: igen fontosnak találják! — Anynyivalinkább, mivel az efféle megméréseknél a fejre és szivre igen kevés tekintet van; noha a sziv fáradhatatlan munkássággal gyakran a vérzésig dobog, hogy a mérőserpenyőt maga részire lenyomhatná, a fej pedig, gazdag öt érzőszközökkel és nyomos agyvelővel segédtársa a szivnek: ketten sem érnek egy tele bugyellárist!

Tapasztaltam pedig, hogy e világban az csinál legnagyobb galibát, hogy az embert méregetik, holott nem minden embernek egyenlő mértéke van.

Egyik táblás, másik rud-mázsát használ, már pedig a mely vaskörtvély a táblás-mázsán 1 fontot nyom, a másik mázsa rudja legtelején 100 fontot is tesz.

Aztán meg lám csak nálunk Magyarországon is egyik bécsi mérőt, a másik pozsonyit vesz fel; mig — teszem fel — Debrecenben vékára, köbölre beszélnek.

Ezeket ugyan mind ki lehet összehasonlítások, számvetések által egyenliteni, de sok ember inkább pipázik vagy tubákol, mintsem számokkal vesződjék.

Minden ábéce végén ott van pedig a sokszorozótábla, és ebből foly ki a társasági, vagyis arany szabály is!

Találkozik olyan ember, kinek oly nehéz a keble, hogy alig bírja, s mégis egy másik őt csak tollkönnyűségünek találja a maga mérőserpenyőjében! —

Ugyan, atyámfiai! — legyetek üdvöz! — mért rontottátok így el a mértékeket?

Teremtett isten edent, de az ember e mértékteleenség miá pokollá tevő azt, a pokolnak pedig égető tüze van, s e tűz miatt kiégett virágok gyökei s rózsák kőrői vajmi nehezen tudnak felsarjazni és kivirágozni, mig azonban bőven nőnek bürkök, hodzák, hortorjányok, noha menyinyi jóra intő igéket, üdvoszavakat mondanak már el a megváltótól fogva apostolok és próféták! Mert bizony mondom néktek, az egész föld kerektségét be lehetne vonni amaz igék betüivel, mint valamely csikos öltözőruhával, még azon felül minden fűszál hegyére jutna egyegy intő szózat. —

Nagy pedig a kerek föld!

Kilenemillió mértföld!!

De ezen kilenemillió mértföldön valljon hány ember hallgat a jószóra, és hányan követik a bölcseségnek utát?

Egyébiránt az igaz, hogy az embert — legjobb akarat mellett is, ha nem vigyáz — sokszor saját szeme is megcsalja. —

Lám, p. o., úgy látszik, hogy a nap megy az égen;

pedig Kopernikus teljesen bebizonyítá, hogy nem a nap, hanem a föld forog a nap körül.

Aztán meg, gondold el csak kedves olvasó, hogy ha a hold valamely tornyon erről látszik: igazság szerint tul-
man kellene lenni az árnyékának, s mégis erről van! — Mily roppant csalatása a szemnek!!

Innen van aztán az, hogy midőn magas dologról akarunk itélni: rendesen csalatkozunk; mivel nem állunk a megméréndővel az emelkedettségnek ugyanazon teregyenében; a megméréndőt pedig magunkhoz le nem ránt-
hatjuk az ő sphaerájából.

Ez, az igaz, mentülkevesebb embernek tér a fejébe; mert nagy tudomány s épen ezért is csak hagyjuk abban; anynyival is inkább, mivel tapasztalám, hogy a nagy tudományokról író bölcseket értetlenséggel, homályossággal vádolják; holott, épen ellenkezően, nem az ő írásukban, hanem az azokat nem értők fejében van a homályosság.

A vaknak pedig hijában, mondjuk hogy megviradt; ő mindig sötétet kiált, noha épen ellenkezően, nem a világ sötét, hanem az ő szeme! —

E neveléséges fonákságot — mit ugyan könyezni lehetne, s könyezik is sokan — csaknem mindenben tapasztalám.

És lám, már csak ez is nagy fonákság hogy egyik neveti azt, mit a másik könyez! S ha találkozhatnék, ki e tapasztalásomat nem hinné: a lenne még a nagy fonákudós!

Egyébiránt ez, gyakorlóságunkból folyik! —

Hajdanta építeni volt az emberek izlése; később romantani; később a romokhoz szent áhitattal bucsut járni; később a bucsujárókat kinevetni; egyszer megint építeni, az az elkezdni ott, hol kezdve volt, s a kezdeményt fokontint úgy végrehajtani, mint itt most leiratott. —

Mert minden körbenjár e világon! —

Ezelőtt négy öt évtizeddel — bár nézd a párisi journalt — úgy öltözének a hölgyek: mintegy pipaszárral; most pedig épen ellenkezően, sokan olyanok, mint egy keverített kád. —

Hajdan az aszszonyok sütöttek főztek, szöttek fontak: most pedig nadrágot huznak, lovalgolnak, szivaroznak és párbajt viván, kardot forgatnak, míg a legjobb szabók, takácsok és szakácsok férfiakból állanak ki! — Egyébiránt mi férfiak ma is sokszor megeszszük, a mit az aszszonyok főznek.

Azonban ez mind igen jól van; mert legalább változik a szerep, s így soha se tudja az ember, melyik az igazi fonákság! — Hanem az ritkán változik, hogy a gazdag bolondot okosnak, az okos szegényt bolondnak ne tartanak.

Valamint az sem, hogy egyik ember a másik ember gunyolásával mulattatja a harmadik embert. —

Valamint az sem, hogy sohasem a jót, hanem a rosszat lesik el az ember életéből a rágalomnak fiai. —

Valamint az sem, hogy okok nélkül itéli el az ember az embert.

Pedig a mely ebnek veszet nevét költik: minden paraszt vasvillával szalad reá, még az is, kihez talán segélyért futna a szegény üldözött, s így ha meg nem veszett is: csakugyan el kell vesznie; noha az, ki a veszett nevet rákölté, ez által egy házat, vagy udvart egy hű örtől foszta meg, hogy így rablási tervét annál könnyebben sikeríthesse. —

Én soha sem hittem a kutyának, hiába csóválta rám farkát! — Pedig hány eb heverész kényelmes pamlagokon s él izletes ételekkel, míg sok emberséges ember száraz földön rágódik sovány máláján? —

És ez mind azért van; mert hisznek a kutyának egy némelyek! Sőt ha ökeme kutya nem volna: nem is heverészne kényelmes pamlagokon, és nem is élne izletes ételekkel!

Szabó Lajos.

(Vége köv.)

Egyveleg.

„Ő Felsége a császár a ministertanács előterjesztése f. évi jul 9-ikei legfensőbb elhatározása szerint a magyarországi és erdélyi fölkelésbeni részvét miatt egytől tiz évig sánczmunkára vagy várfogságra haditörvényileg elítélt papi és polgári rendhez tartozó egyéneknek hátralévő bűnhődési idejüket legmagasb kegyelemből elengedni méltóztatott, s kiknek azonnal szabadon bocsáttatásuk iránt a szükséges intézkedések már megtétettek.“

Ezen legfensőbb kegyelmi tény 109 személyre terjed ki, kik is a következők: Kun Dávid, Tomer Ferenc, Bosányi László, Schritt Ádám, Remay Kár., Perlaki, Krecsmery End., Éva Fer., Tersztyenszky Ist., Horváth Jak., Kozmowszky József, Modrovics Gerg., Ringsmuth Józ., Pohl Ed., Longovik Péter, Brunner Florián, Grüneke Kár., Kohn Jak., Spitzer Ign., Schiller Frigyes, Brand Tiv., Vida Ist., Smidrony Józ., Janek Mih., Bodor Ján., Vida Fer., Felencsik Ferd., Zarjeszky Ján., Schwarz Herm., Hegyi Enok, Vendelin Pál, Rákos György, Kudicza János, Heiman Fer., Bajok Mih., Putsch Mih., Gyöngyösi Imre, Fratricz Lörinc Wolfran Fer., Márton Fer., Almásy Ád., Kotzara Ign., Engelert Lipót, Böszörményi Endre, Rózsa Ján., Aidiger Józ., Ivanics Pál, Szaibert Fer., Szilágyi Mikl., Brunno Tamás, Csaka Kár., Petrás Pét., Laurentini Pál, Karlovszky Vilm., Tassy Béla, Zsigmondi Vilm., Ábel Ján., Bartalos Mih., Ormos Zsigm., Orbán Józ., Marczell Arnold, Pöntyös, Visi Ist., Kimezy József, Roth Lipót, Piros Mih., Artner Sánd., Krecsmayer Ján., Klascanyi Pál, Mayer Henr., Oláh Dán., Proteaux Józ., Damaskin György, Hallusz Fer., Haubner Máty., Valend György, Molnár Andr., Dählen Ján., Gotthard Kár., Barna Antal, Lotzi Ist., Nekokeza Jozefa, Arndt Ign., Garay Fer., Sauer Tam. Szabó Sánd., Gaal Tadé, Eisenfels Rudolf, Jaszy Alajos, Jasz Anna, Ketterer Mih., gr. Károlyi Ist., Mertz Ede, Ottmayer Ant., Köhr Kár., Zerdahelyi Ede, Fidler Gyula, Hraban Ist., Lacsny Vin., Dudás Lajos, Marsky Vilm., Presznanszky Ján. Fekete Ján., Lucz-

kó Lász., Istók Laj., Istók György, Istók Ján., Kis-solymosi Gyergyai Sámuel.

Debreceni napló.

G y o r s f u t ó mulattatja (?) mostanában a közönséget. Fehér-vörös lobogó hirdeti a nagyszerű mutatóványt; gyermekcsoportok özönlik körül a hőst, melyek mint megannyi hullámszakadékok tűnnek fel a Neptunhoz hasonlóan lucskos futár megett. Olykor megláncolva kezeit és lábait, futja pályáját, mintegy jelképeül annak, hogy láncok közt is élhetni és vickándozhatni. Ugy hallik, hogy valamelyik nagy retirálás alkalmával kezdte tanulni nagyszerű tudományát. Igaz, hogy jól fut. De ezen erénye nem jogosítja fel arra, hogy a körötte pajzánkodó ártatlan gyermekeket csapkodja. Első futásakor oly sebet vágott egy gyermek arcán kancsukájával, hogy a gyermek arca azonnal vérbe borult... Az ily botrányok elhárítása a rendőrség kötelessége...

A s á s k á k közeledtének híre közaggodalmat szül. Mi egyébiránt még vorposztjait se láttuk. Azt mondják, hogy egészen más oldalról jönnek, mint tavaly... vagyis, harmadéve.

Ha v a j a s kifli-t akarsz enni: végy egy kétkrajcáros, ugynevezett „vajaskifli“-t a debreceni piacon: mártsd vajba, vagy vágd kétfelé és tégy bele vajat: így célod érheted; különben nehezen.

E g y s z e r e l m e s l e v é l oly kérelem mellett küldetett be hozzáuk, hogy, ha másutt nem, legalább helypótló hirdetések közt, pénzért közöljük. Minthogy azonban, e levél olvasásakor minden appetitusunk elment a szerelemtől; s szépolvasónőink gyöngéd érzelmeit pénzért sem akarjuk sérteni: pénzért sem közölhetjük; hanem a ki nem irtózik a — tisztességgel legyen mondva — szerelem csömörtől, nálunk megtekintheti. —

Vidéki élet.

A r a d, jul. 10. Adásvevés teszi a vásárt; nálunk pedig ez nem történik úgy, mint az eladók s vevők szeretnék: ennél fogva, bár tömött sátorok állanak is városunk főterén, n i n c s v á s á r. Jámber kereskedőink hiában fáradának, mindent vissza kell terelni, honnét hozták, még a reménynyel tölt üres erszényt is. Hja! így van az, mikor n i n c s p é n z ű n k; visszamenünk az őszállapotra, azaz, minden lehető és levőt k i c s e r é l ű n k; egyikünk szívet, más jellemét, harmadik adósságait. Csak a mi jellemünk marad ócska egyformaságában, s épen azért, mivel nagyon is ócska és kijavíthatlan, még Grüner zsidárusunk sem ad érte egy penészes vöröshagymát.

Társaséletünk egészben véve megtermi a maga unalmát. A hivatalra emelkedendő conservatívek családköre visszanyerte előbbi fényét, s képez, mint régenten, egy hozzáférhetlen új világot. A lesujtott párt emberei gondo-

san hernyózzák sorsuk anynyi önáldozattal ápolt csemetéit. Remélik, hogy e csemeték a fejedelmi kegy napsugárai által maholnap termékeny fákká fognak fölmagasulni. A szerb-román párt magán kívül van örömeiben. Szeretik beszélni, mikép egy ministeri biztos a napokban minden kabátra fontos hivatalt ruházott. Van is áldomás a Tökli-kertben.

H. D. polgármester a múlt hó végén minden sáskát agyonverte. Csak köszönetet szavazhatunk azon atyai kegyességért, mely szerint sáskák helyett a s z ö k c s ö k is kiirtatni rendeltetnek, még pedig egyesült erővel. E tréfát azonban népünk dolgozó osztálya nem igen köszöni meg. Nem ér ám rá minden ember bogarászni. De tehet-e a jóakaratu polgármester arról, hogy a szökcöket a sáskákkal ösztetevesztette?... Nagyobb bakot is lőttek már a világon.

Havi és Szabó színészársasága néhány napra ismét körünkben van s különösen a dalmüvekkel, forró napjaink dacára is, elég tápláló és táplálkozó elemet ösztet.

A posta indul. Holnap többet*). Isten velünk!

Parlagi.

Szerkesztői telegraf.

T ö b b h e l y r ől érkezett tudakozódások, ostromlások következtében kijelentjük: mikép e lapok 3-dik számában megjelent „Szeretek én egy lányt“ című, Valaki aláírással ellátott vers szerzője nem Oláh Károly. —

K o p a s z L á s z l ó u r n a k. Ön lapjait a pesti postáról visszaküldték. Csodálatos! Azonban mi poste restante-tal ellátottan visszautasítottuk: keresse ön nevezett helyen vándor tulajdonait.

K o l o z s v á r r a S z. K-nak. Ajánlatát, különösen a rendes levelezésre nézve, szívesen fogadjuk; a küldött költeményt közlendjük.

B e j é r e S z. K-nak. Ön lapját rendszeren küldjük. Keresse a tornyai postahivatalnál. —

N. V á r a d r a. F. S z-nak. Ajánlatát szívesen vesszük.

H e l y b e n E. J-nak. Ön még nem állhat ki műveivel a világ elé. T ö b b e k n e k. Önök azt mondják, hogy unalomból készíték műveiket. Meglátszik... mert unalmat okoznak. —

N** u r n a k. A küldeményt kaptuk s a bennünket illető részt félretettük, — a többit **a kisasszonynak kézbesítettük. S biztos lehet ön, hogy — mi legalább — hiven, érintetlenül őrzendjük gondjainkba ajánlott műveit — irasztalunk fiókjában.

*) Szívesen elvárjuk. — Szerk.

HIRDETÉS.

T. Dravecky Zsigmond urnak németutván 1772. sz. a. emeletes háza, mely több mint 12 tágas szobát, ezek közt vendéglőnek is használhatókat mind lent, mind az emeletben, — ezekenkívül raktárnak alkalmas helyeket, kamarákat és istállókat foglal magában, — f. évi nov. 1-jétől számítandó 6 évre haszonbérbe adandó. Értekezhetni iránta helyben

Oláh Károly
hites ügyvéddel.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.